

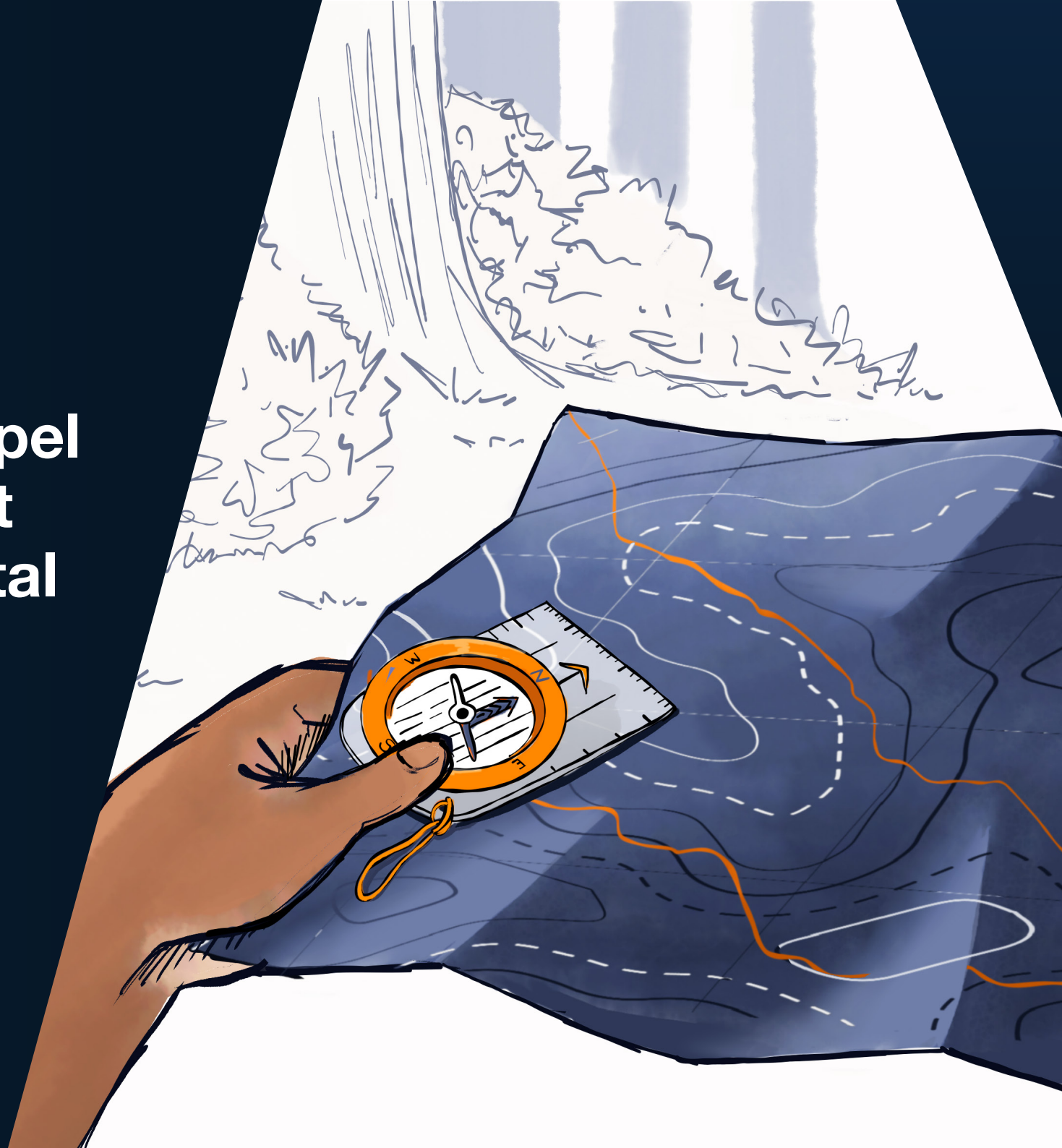

Myndigheten
för civilt försvar

Webbaserat stödmaterial

Lärande exempel ersättningslöst beredskapsavtal

Publikationsnummer: MCF0017 – januari 2026
ISBN-nummer: 978-91-7927-697-3

IN Information om materialet

Om materialet

Detta material är framtaget av Myndigheten för civilt försvar för att ge en praktisk handledning om möjlig struktur och innehåll i ett ersättningslöst beredskapsavtal.

Ersättningslösa beredskapsavtal reglerar i huvudsak parternas åtaganden för att utan ersättning förbereda för att hantera **störningar**, fredstida kriser och höjd beredskap.

Svenska leverantörer har en avgörande roll och ansvar för att vårt samhälle ska fortsätta fungera vid fredstida kriser och i värsta fall krig. Det övergripande syftet med den här typen av avtal är att stärka försörjningsberedskapen.

Exemplet riktar sig till offentliga aktörer och leverantörer.

Mer information

Myndigheten för civilt försvar erbjuder stöd till företag som vill stärka sin beredskap.

Läs mer på www.mcf.se.

Så här använder du materialet

Materialet består av flera delar, där del 3 innehåller ett lärande exempel på hur ett ersättningslöst beredskapsavtal kan se ut i praktiken.

I övriga delar får du förklaringar, stödtexter och exempel som hjälper dig att förstå själva arbetsprocessen.

Begrepp som används i materialet:

- **Avtal:** Används ibland som kortform för ”ersättningslöst beredskapsavtal” när sammanhanget är tydligt.
- **Leverantör:** Exempelvis ett privat företag, statligt/kommunalt bolag eller ideell organisation.
- **Parter:** Offentliga aktörer och leverantörer.
- **Störning:** Händelser som negativt påverkar, eller riskerar att påverka, parternas (framför allt leverantörens) möjlighet att uppfylla syftet med det ersättningslösa beredskapsavtalet.

Färger och ikoner i materialet markerar olika typer av information:

Information.

Läs mer.

Ord som markeras med **fetstil** definieras i del 3 eller i Ordlista med förklaringar.

Vad ingår – och vad ingår inte?

Det här ingår i materialet:

- Information om ersättningslösa beredskapsavtal.
- Hur man kan ta fram ersättningslösa beredskapsavtal.
- Ett lärande exempel med beredskapsvillkor och formuleringar.
- Förklaring av vissa begrepp.
- Exempel på innehåll i en beredskapsrapport.

Det här ingår inte i materialet:

- Information om upphandlade avtal eller frågor som rör upphandlingsskyldighet.
- Inköps- eller beslutsvägar.
- Andra typer av beredskapsavtal.

Vill du veta mer om upphandling?

Besök Upphandlingsmyndighetens
webbplats: [Upphandlingsmyndigheten.se](https://www.upphandlingsmyndigheten.se)

Innehåll

IN	Information om materialet	2	Dialogen kan ge tidiga varningssignaler	27
	Om materialet	3	Hantera sekretess redan i avtalet	28
	Så här använder du materialet	4	Så här använder du del C: Beredskapsvillkor	29
	Vad ingår – och vad ingår inte?	5	Så väljer du beredskapsvillkor	30
1	1. Om beredskapsavtal	7	Skriv in beredskapsvillkoren i avtalet	31
	Vad är beredskapsavtal?	8	Vissa begrepp behöver en tydlig förklaring	32
	Om ersättningslösa beredskapsavtal	9	Planera för att ställa om produktionen	38
2	2. Hur avtalet kan tas fram	10	Planera för att hantera störningar	39
	Steg 1: Identifiera behovet av varor och tjänster	11	Återvinn och återanvänd!	40
	Steg 2: Bedöm hur ni säkrar behoven	12	Lagra!	41
	Steg 3: Involvera varandra i arbetet	13	Säkerställ flödet av varor och tjänster	42
	Steg 4: Förbered dialogen	14	Sprid riskerna	43
	Steg 5: Genomför dialogen och teckna avtal	15	Så här använder du del D: Tillämpa avtalet	44
3	3. Exempel på ersättningslösa beredskapsavtal	16	Så följer du upp samverkan och övningar	45
	Så är exemplet uppbyggt	17	Så håller du planer och analyser uppdaterade	46
	Så här använder du del A: Syfte och omfattning	18	Så inför och följer du upp beredskapsåtgärder	47
	Formulera syfte och mål med avtalet	19	Sammanfattning	48
	Bestäm vad avtalet ska omfatta	20	Att göra nu!	49
	Ingen ersättning i avtalet	21	KO Kompletterande information	50
	Så här använder du del B: Samverkan	24	Ordlista med förklaringar	51
	Varför är samverkan viktigt?	25	Medskick Beredskapsrapport	53
	Bestäm samverkansformer	26	Beredskapsrapport	54

1. Om beredskapsavtal

Vad är beredskapsavtal?

Beredskapsavtal är avtal som

- innehåller delar som syftar till att hantera **störningar**, fredstida kriser och höjd beredskap.
- ska stärka robusthet, kontinuitet och resiliens för varor och tjänster inom offentliga aktörers ansvarsområde.

Det finns olika sorters beredskapsavtal till exempel:

- ersättningslösa beredskapsavtal
- upphandlade kontrakt eller ramavtal innehållande beredskapsvillkor.

Om F-avtal

Det pågår diskussioner om så kallade F-avtal (försörjningsberedskapsavtal). De är ännu inte definierade eller fastställda, men nämns ofta i arbetet med beredskap och försörjningsförmåga.

Det här materialet fokuserar på ersättningslösa beredskapsavtal.

Om ersättningslösa beredskapsavtal

Ett ersättningslöst beredskapsavtal tydliggör hur parterna ska samarbeta och vilka förberedelser som behöver finnas på plats inför **störningar**, fredstida kriser och höjd beredskap.

Ett ersättningslöst beredskapsavtal kan beskriva hur parterna utan ersättning ska hantera **beredskapsåtgärder**, övningar och samverkansformer.

Några av fördelarna med ett avtal:

- Det tydliggör roller, ansvar och samverkan.
- Det skapar struktur för hur parterna arbetar tillsammans i olika lägen.
- Det ökar parternas handlingsförmåga när verksamhet påverkas.
- Det bidrar till att upprätthålla samhällsviktig verksamhet även under pressade förhållanden.
- Det bidrar till att tidigt upptäcka förhöjda risker och kommande **störningar**.

2. Hur avtalet kan tas fram

Steg 1: Identifiera behovet av varor och tjänster

Den offentliga aktören identifierar först vilka varor och tjänster som är kritiska för sitt ansvarsområde.

Behoven kan till exempel identifieras genom en

- **försörjningsanalys**
- behovsanalys
- risk-och sårbarhetsanalys.

Stöd för att identifiera behov

Myndigheten för civilt försvar har stöd för behovsanalyser och planering av försörjningen av varor och tjänster, särskilt inför höjd beredskap och krig:

- Nationell **försörjningsanalys** – modell och genomförande (MSB 2522).
- Planering för försörjning av varor och tjänster (MSB 2409).

Du hittar dessa på www.mcf.se

Steg 2: Bedöm hur ni säkrar behoven

Utgå från de analyser ni gjort för att bedöma hur era behov bäst kan tillgodoses. Det kan ske genom exempelvis:

- Offentlig upphandling.
- Ett ersättningslöst beredskapsavtal.
- Uppbyggnad av egen kapacitet.

Välj den form som bäst säkrar behovet på ett rättssäkert och ändamålsenligt sätt.

Och kom ihåg: Det här är exempel på möjliga former. Behoven kan tillgodoses på andra sätt, beroende på era förutsättningar.

Behov

- Tjänst eller vara mot ersättning.
- Samverkan eller beredskapsåtgärd utan ersättning.
- Uppfylla Sveriges väsentliga säkerhetsintressen.

Form

- Offentlig upphandling.
- Ersättningslöst beredskapsavtal.
- Uppbyggnad av egen kapacitet.
- Särskilda beredskapsavtal ("F-avtal").

Steg 3: Involvera varandra i arbetet

Dialogen mellan parterna är central när ni arbetar fram ett ersättningslöst beredskapsavtal.

Vissa myndigheter har enligt lag rätt att kräva att leverantörer medverkar i planering och förberedelser inom totalförsvaret.

Samtidigt är det viktigt att samverkan bygger på gemensam förståelse för roller och ansvar, samt ömsesidigt intresse.

Frågor att diskutera

Parterna behöver gemensamt diskutera frågor som rör bland annat

- förmåga
- produktion
- sårbarheter
- kritiska beroenden.

Lagkrav på medverkan i planering

Företag samt arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer har skyldighet att delta i totalförsvarsplaneringen enligt lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen.

I den tillhörande förordningen (1982:1005) framgår vilka myndigheter som kan begära företags medverkan enligt lagen.

Steg 4: Förbered dialogen

Initialt behöver den offentliga aktören välja potentiella leverantörer att bjuda in till dialog.

Inför dialogen bör parterna förbereda arbetet.

Förbered dialogen genom att besvara dessa frågor

- Vilken förmåga och ekonomisk situation har leverantören?
- Finns det annan totalförsvarsplanering eller andra avtal som påverkar arbetet?
- Hur ska samverkan och informationsdelning ske på ett säkert sätt?
- Vilka praktiska förberedelser behövs inför dialogen?
- Vilka relevanta underlag behöver vi dela med varandra, såsom scenarier, behov och förutsättningar?

Vill du veta mer?

- **Konkurrensverket:** Regler om samarbeten som begränsar konkurrens
- **Säkerhetspolisen (SÄPO):** Informations-säkerhet och säkerhetsskydd
- **Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030:** www.mcf.se

Steg 5: Genomför dialogen och teckna avtal

Arbetet med att ta fram ett avtal kan genomföras i följande steg:

1. Den offentliga aktören beskriver behoven.
2. Leverantören beskriver sina förutsättningar utifrån de underlag den fått i förväg.
3. Parterna diskuterar möjliga avtalsvillkor och vilka **beredskapsåtgärder** som krävs. Exempel på områden:
 - kontinuitetshantering
 - personalplanering
 - övningar
 - planering för införande av **beredskapsåtgärder**
 - robust och säker samverkan.
4. Parterna tecknar ett ersättningslöst beredskapsavtal.

Kom ihåg!

Ersättningslösa beredskapsavtal omfattas normalt sett inte av krav på offentlig upphandling.

Avtalet kan därför, efter enskild bedömning, tecknas utan föregående upphandling.

3. Exempel på ersättningslösa beredskapsavtal

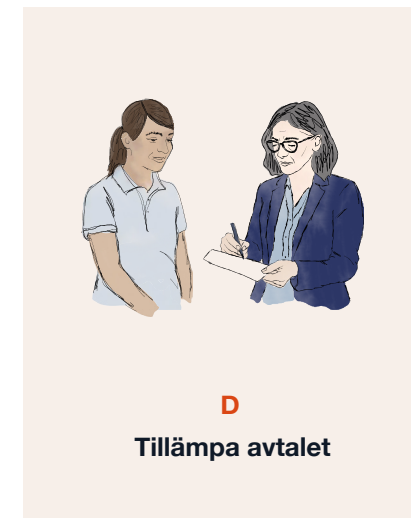
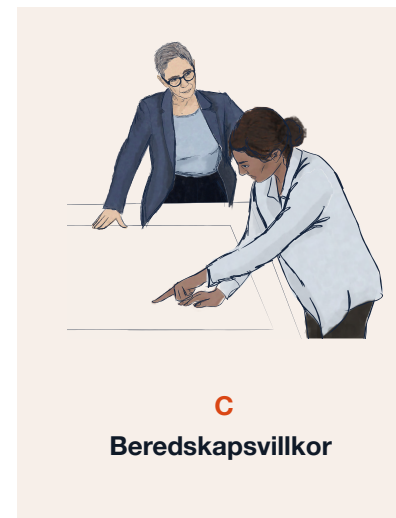
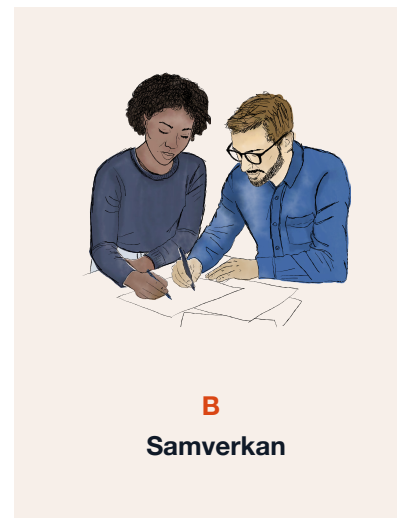
Så är exemplet uppbyggt

Det här exemplet består av **fyra delar** som visar hur du skriver och använder ett ersättningslöst beredskapsavtal.

Varje del tar upp ett tema och ger exempel på formuleringar som kan användas som inspiration i ditt avtalsarbete.

Exemplets fyra delar:

- A. Syfte och omfattning
- B. Samverkan
- C. Beredskapsvillkor
- D. Tillämpa avtalet

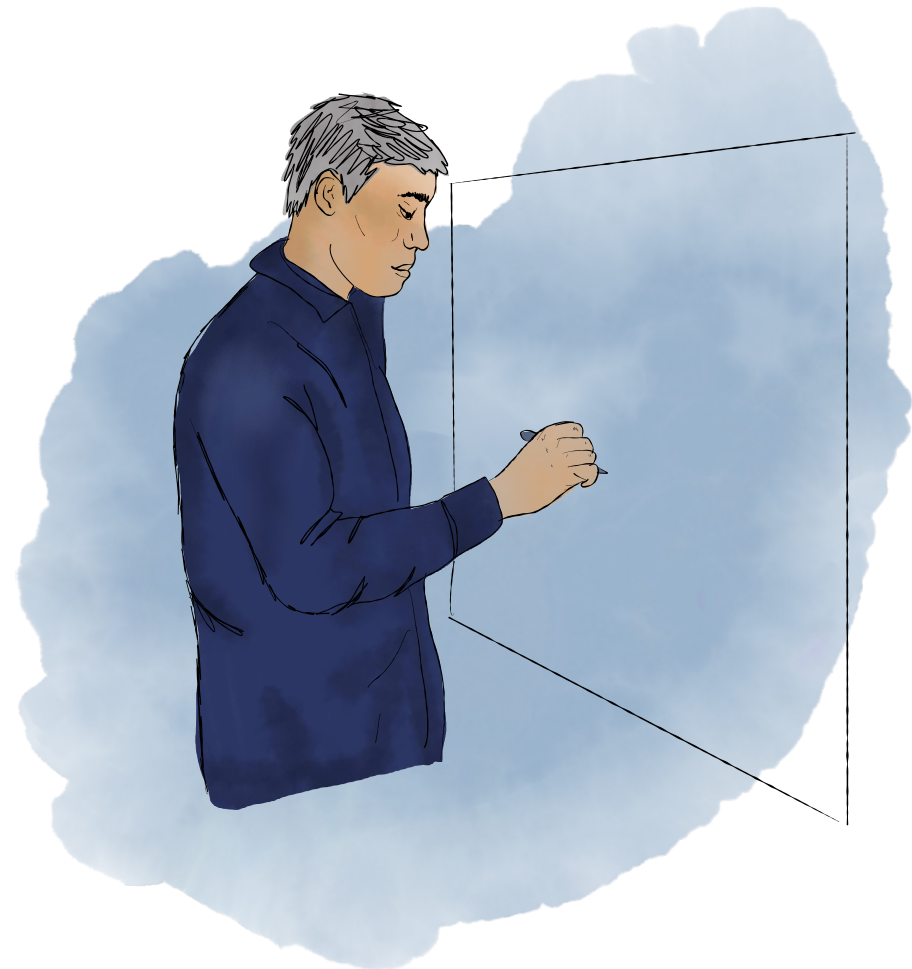

Så här använder du del A: Syfte och omfattning

I den här delen får du en översikt över vad ett ersättningslöst beredskapsavtal ska uppnå och vilka ramar du behöver sätta innan du börjar skriva avtalet.

I del A får du stöd i hur du kan

- formulera syfte och mål med avtalet
- bestämma vad avtalet ska omfatta
- hantera frågor om ersättning
- dela in avtalet i olika faser.

Formulera syfte och mål med avtalet

Syftet med ett ersättningslöst beredskapsavtal är att stärka försörjningsberedskapen.

Avtalet ska stärka leverantörens förmåga att upprätthålla sin verksamhet vid **störningar**, fredstida kriser och höjd beredskap.

Ett tydligt syfte gör det enklare att avgöra vilka åtgärder som behövs.

Målen kan till exempel vara att parterna redan *innan* en **störning** har:

- en fungerande samverkansstruktur
- en tydlig organisatorisk struktur
- genomfört övningar tillsammans
- en etablerad relation och ömsesidig förståelse
- en tydlig överenskommelse om roller och ansvar
- **beredskapsåtgärder** på plats som stärker leverantörens produktionsförmåga.

Bestäm vad avtalet ska omfatta

Omfattningen beror på vilket behov parterna vill möta och vilka förutsättningar ni har.

Avtalets omfattning ligger till grund för vilka **beredskapsåtgärder**, övningar och samverkansformer som avtalet ska innehålla.

En tydlig avgränsning gör arbetet lättare både under framtagandet och när avtalet ska användas.

Omfattning – frågor att diskutera

- Vilken verksamhet ska avtalet säkra?
- Vilka risker och beroenden påverkar leveransförmågan?
- Vilka **beredskapsåtgärder** krävs för att hantera **störningar**?
- Hur ofta behöver vi öva och följa upp avtalet?

Ingen ersättning i avtalet

Ett ersättningslöst beredskapsavtal ger inte leverantören rätt till ersättning för sina åtaganden. Det är en central del av avtalets konstruktion.

Vissa **beredskapsåtgärder** skulle möjligtvis kunna finansieras genom undantag i statsstödsreglerna, eller genom särskilda regler i vissa författningar, se exempel.

Dessa bestämmelser används dock sällan i praktiken, och deras nuvarande tillämpning kan påverkas av EU-rätten.

Exempel på specialförfattningar

- Elberedskapslagen (1997:288). Lag (2022:482) om elektronisk kommunikation.
- Lag (1976:295) och förordning (1977:741) om skyldighet för näringsidkare att medverka vid lagring för försörjningsberedskap.
- Förordning (1982:517) om beredskapsersättning, beredskapslån och beredskapsgaranti.

Faser i avtalet

Vissa villkor i avtalet kan aktiveras under olika **faser**.

Dessa villkor är endast aktiva under pågående fas medan resten av villkoren alltid gäller.

Jämför att villkor i ett avrop bara gäller för avropet medan villkoren i ramavtalet alltid gäller.

Parterna kan ha definierat vad som ska utgöra en särskild händelse, läs mer senare i denna del.

Här är några exempel på faser:

Grundläge

Den normala fasen under avtalstiden, där de flesta villkor gäller men inga särskilda åtgärder är aktiverade.

Fas för hantering av särskild händelse

Den fas som inträffar *under tiden då en särskild händelse hanteras*. Under fasen kan relevanta extra-åtgärder aktiveras. När situationen är hanterad kan ni återgå till grundläge.

Fas för höjd beredskap

Den fas som gäller *under den tid höjd beredskap råder*. Under denna fas kan ytterligare avtalsvillkor aktiveras och fler lagkrav gäller. Efteråt kan avtalet återgå till grundläge eller fas för särskild händelse, beroende på situationen.

Fasindelning i avtalet

Särskild händelse

Parterna ökar samverkan och aktiverar överenskomna åtgärder, till exempel förstärkt informationsdelning.

Höjd beredskap

Fler lagkrav gäller och ytterligare beredskapsvillkor aktiveras så som ökad säkerhet eller omställning av produktion.

Grundläge

Avtalet gäller och parterna följer ordinarie rutiner. Särskilda beredskapsåtgärder är ännu inte aktiverade.

Så här använder du del B: Samverkan

Samverkan är en central del av ett ersättningslöst beredskapsavtal.

Samverkan ger er bättre förutsättningar att förstå varandras behov, hantera förändringar och utveckla arbetet tillsammans.

I del B får du stöd i hur ni

- planerar *hur* och *när* ni ska samverka
- genomför samverkan i vardag och vid förändringar
- följer upp hur arbetet fungerar och vad ni behöver justera.

Varför är samverkan viktigt?

Samverkan kan vara extra viktigt för båda parter i ett ersättningslöst beredskapsavtal och utgöra en del av syftet med avtalet.

Här är några exempel på mål med samverkan.

Samverkan gör det möjligt för parterna att

- bygga tillit och öka kunskapen om varandras verksamhet
- samarbeta effektivt när läget förändras
- tidigt upptäcka förhöjda risker och kommande **störningar**
- följa upp avtalets mål och hantera utmaningar innan de blir kritiska.

Bestäm samverkansformer

Avtalet bör specificera rutiner både för regelbundna kontakter och behovsstyrda kontakter.

Även till exempel besök i leverantörens verksamhet, lager och hos underleverantörer kan ingå i avtalad samverkan.

Se Medskick beredskapsrapport för ett exempel på beredskapsrapport som kan användas för att regelbundet redovisa status och följa upp avtalet.

Det är viktigt att parterna har robusta kommunikationsmetoder som fungerar även vid olika typer av **störningar** och i krig.

Leverantören bör informera regelbundet om status för **beredskapsåtgärder**. Parterna bör särskilt diskutera avvikelser från avtalade **beredskapsåtgärder** och om leverantören behöver stöd för att lösa problem.

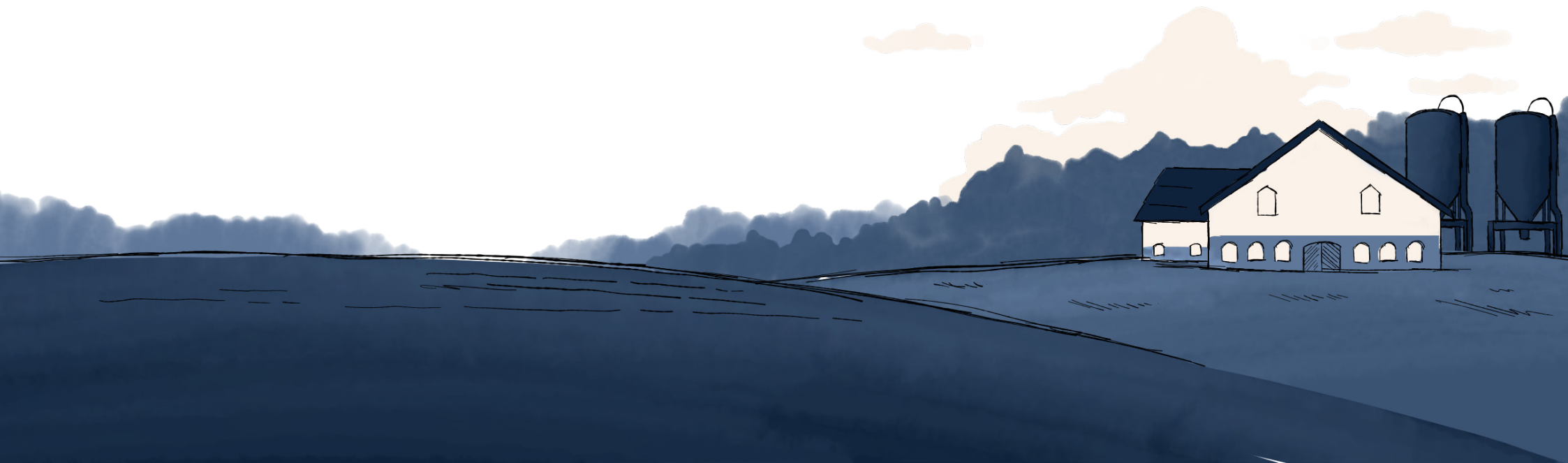
Dialogen kan ge tidiga varningssignaler

Dialogen mellan parter inom ramen för ett ersättningslöst beredskapsavtal kan ge en tidig varningssignal om att **störningar** är på väg att inträffa.

Samarbetet gör det möjligt för parterna att hjälpa varandra att agera i tid – innan **störningar** får några stora konsekvenser.

Exempel på tidiga varningssignaler:

- **Leverantörer** kan få tidig information om produktionsstörningar hos underleverantörer som kan påverka tillgången på varor eller komponenter.
- **Offentliga aktörer** kan tidigt få kännedom om geopolitiska händelser, nya regleringar eller förändringar i riskbilden som kan påverka leverantörens verksamhet.

Hantera sekretess redan i avtalet

Kommunikationen mellan parterna i ett ersättningslöst beredskapsavtal kan innehålla till exempel företags-hemligheter och känsliga uppgifter av betydelse för totalförsvaret. Det är viktigt att inför avtalstecknande ha en dialog om hur sådana uppgifter ska hanteras.

De flesta offentliga aktörer lyder under offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL). I lagen finns det sekretessbestämmelser som är gemensamma för alla som lyder under OSL.

Finns det inte stöd att belägga en handling eller information med sekretess är handlingen eller informationen offentlig.

I samverkan behöver båda parter förhålla sig till gällande lagstiftning. Bland annat:

- Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) (OSL)
- Säkerhetsskyddslag (2018:585)
- General Data Protection Regulation (GDPR)
- **Artikel 346 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF).**

Så här använder du del C: Beredskapsvillkor

I den här delen får du en översikt över vilka beredskapsvillkor som kan ingå i ett ersättningslöst beredskapsavtal.

Villkoren är exempel på vad ni kan göra för att upprätthålla leveransförmågan vid **störningar**, fredstida kriser och höjd beredskap.

Du får exempel på hur olika villkor kan formuleras och när de kan aktiveras.

Beskrivningarna av vissa begrepp i avsnittet **kan avvika** från hur de tolkas i andra sammanhang.

Så väljer du beredskapsvillkor

Ett ersättningslöst beredskapsavtal innehåller både *vanliga* avtalsvillkor och *särskilda* villkor som rör beredskap.

Några begrepp som förekommer kan vara kopplade till vissa myndigheter och till vad som behöver göras både inför och under en kris. Varför vissa av dessa är mer eller mindre självskrivna och något man måste förhålla sig till, exempel på det kan vara begreppet **fredstida krissituationer** som är definierat i förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap (beredskapsförordningen).

Hur väljer man villkor?

Vilka villkor just ni behöver beror på

- avtalets omfattning
- vilka risker ni behöver hantera.

Hur länge gäller villkoren?

Det är ni som väljer om era beredskapsvillkor ska

- gälla under hela avtalstiden
- aktiveras vid en särskild händelse
- aktiveras när höjd beredskap råder.

Skriv in beredskapsvillkoren i avtalet

Dessa beredskapsvillkor beskrivs nedan:

- exempel på definition av bästa förmåga och skäliga åtgärder
- exempel på definition av särskild händelse
- planera för **force majeure**
- övningsåtaganden
- personalresurser och beredskap
- reparationsberedskap
- omställning av produktion
- kontinuitetshantering
- cirkulär försörjningsberedskap

- lagerhållning
- analysera kritiska flöden
- alternativa underleverantörer.

Beredskapsvillkoren som beskrivs är **inte** heltäckande.

Skriv tydligt i avtalet

- när olika beredskapsvillkor gäller
- vad som aktiverar dem.

Vissa begrepp behöver en tydlig förklaring

I avtalet behöver du definiera vissa formuleringar extra tydligt för att undvika missförstånd.

Här ger vi **två** förslag på hur du kan förklara begrepp som rör beredskapsvillkor i avtalet:

- bästa förmåga och skäliga åtgärder
- särskild händelse.

Begrepp	Förslag på förklaring
Bästa förmåga och skäliga åtgärder	Med <i>bästa förmåga</i> och <i>skäliga åtgärder</i> avses de rimliga ansträngningar som en beslutsam part i motsvarande situation skulle göra för att uppfylla sin skyldighet så snabbt som möjligt.
Särskild händelse Definitionen kan användas för att aktivera vissa delar av avtalet när förutsättningarna förändras. Det är viktigt att det står tydligt i avtalet hur beslutet ska fattas och av vilka roller eller parter, så att aktiveringen sker på ett enhetligt och förutsägbart sätt.	En "särskild händelse" anses ha inträffat om • det uppstår allvarliga störningar i leverantörens försörjningsflöden • en pandemi föreligger • en allvarlig naturkatastrof påverkar den verksamhet som avtalet omfattar • parterna gemensamt bedömer att en särskild händelse har inträffat.

Beredskapsvillkor: Force majeure

Planera för force majeure

Ett ersättningslöst beredskapsavtal ska hantera sådant som parterna inte kan förutse eller påverka.

Det är därmed extra viktigt att avtalet förtydligar hur parterna hanterar **force majeure**.

Läs mer hos Upphandlingsmyndigheten.

Beskriv följande i avtalet:

- Hur ni prioriterar era åtaganden vid **force majeure**.
- Hur ni hanterar kontinuiteten vid **force majeure**.

Force majeure omfattar händelser som

- ligger utanför partens kontroll
- inte skäligen kunnat förutses eller förhindras
- gör det omöjligt att uppfylla avtalet helt eller delvis.

Se även Ordlista med förklaringar.

Beredskapsvillkor: Övningsåtaganden

Det är viktigt att öva!

Som en del i avtalet kan parterna ha en skyldighet att genomföra och delta i övningar.

Syftet är att utveckla parternas förmågor och bidra till lärande.

Att öva behöver inte vara svårt. Även en enkel skrivbordsövning med ett scenario kan ge stort värde.

Kom ihåg att ta tillvara era nya erfarenheter och använd dem i verksamheten.

Exempel på övningar

- Genomför interna övningar och träning i lärande eller prövande syfte.
- Genomför gemensamma övningar för att exempelvis utveckla eller testa samarbetsrutiner och kommunikation.
- Delta i större övningar med externa parter.

Stöd för övningsåtaganden

Stöd i att planera, genomföra och utvärdera övningar finns på www.mcf.se

Läs mer om övningskoncept som Öva enkelt! och använd gärna scenarier från Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030.

Beredskapsvillkor: Personalresurser och beredskap

Planera för bemanning

Leverantören förväntas ha planering och beredskap för att kunna bemanna sin organisation även vid **störningar**, fredstida kriser och höjd beredskap.

Bemanningen kan påverkas av exempelvis:

- svårigheter för personal att ta sig till arbetsplatsen
- att delar av personalen behöver fullgöra andra totalförvarsåtaganden.

Grundregeln är att anställningsavtal gäller även om Sverige höjer beredskapen.

Planering och bemanning

Leverantören behöver planera för bemanning vid exempelvis en **störning**.

Det kan innebära att ha

- personal med rätt kompetens
- möjlighet till förstärkt bemanning
- rutiner för kontinuitet vid personalbortfall.

Varför är det här viktigt?

För att säkerställa att leverantören har förmåga att uppfylla avtalet.

Beredskapsvillkor: Personalresurser och beredskap

Planera för bemanning: Frågor att diskutera

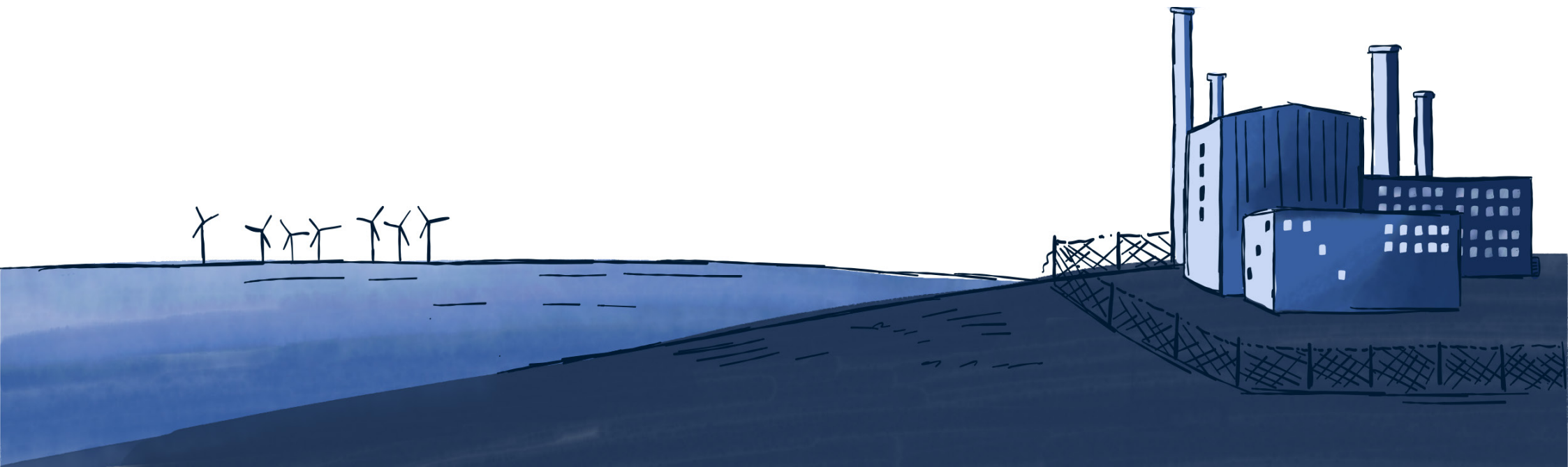
Här är några frågor parterna kan diskutera gemensamt för att säkerställa leverantörens förmåga att uppfylla avtalet:

- Vilka nyckelbefattningar finns och vilka anställda kommer vara tillgängliga?
- Om personal omfördelas – har de rätt förutsättningar för sina arbetsuppgifter?
- Hur hanterar vi ett långvarigt personalbortfall?

Vill du ha stöd i arbetet?

Stöd för arbete med krigsorganisation finns på www.mcf.se

Beredskapsvillkor: Reparationsberedskap

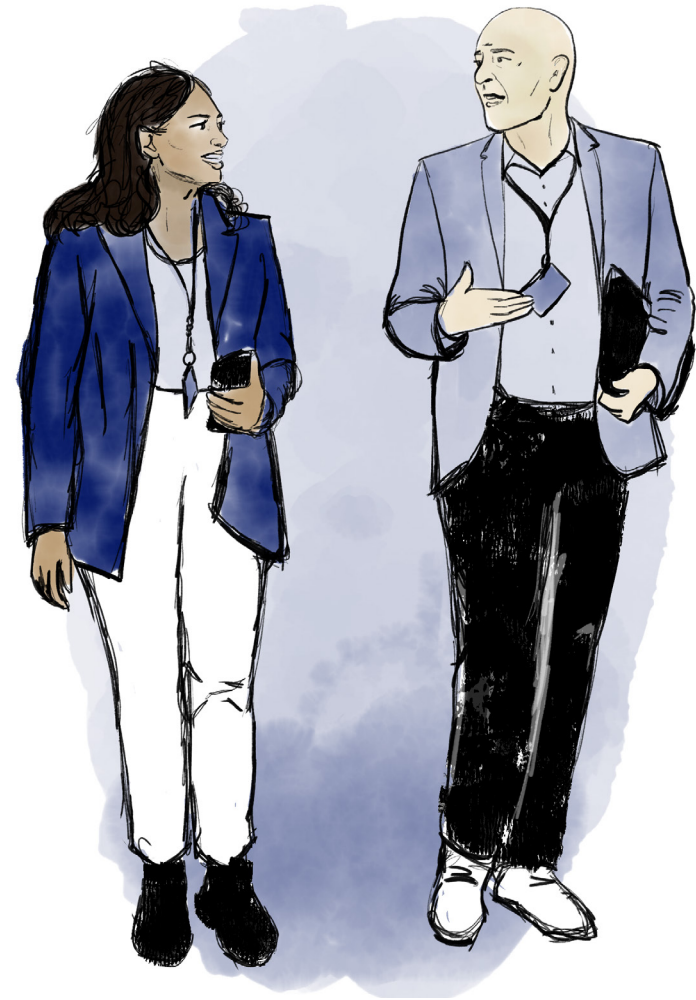
Planera att reparera mera!

Reparationsberedskap handlar om att planera eller se över möjligheten att reparera produkter eller egen produktionsutrustning.

Undersök möjligheten till reparation inom avtalsområdet, eftersom brist på resurser kan medföra att vi i större utsträckning behöver reparera produkter som annars kasseras eller återvinns.

Exempel

Samtidigt som vi dämpar resursefterfrågan finns miljömässiga fördelar med att förlänga livslängden på en produkt.

Beredskapsvillkor: Omställning av produktion

Planera för att ställa om produktionen

Planera eller se över möjligheten att ställa om produktionen för att tillverka nya produkter.

En produktionsomställning kan innebära olika typer av åtgärder, varför det är viktigt att på förhand ha tänkt till.

För inspiration om omställning av produktion se studie från Livsmedelsverket ”pilotstudie livsmedelsföretags omställning vid höjd beredskap” på livsmedelsverket.se.

Några frågor att utgå ifrån kan vara:

- Kapacitet och teknik – vilken befintlig produktionsutrustning kan användas för något annat än nuvarande varor och tjänster?
- Material och leverantörer – vilka insatsvaror krävs för den nya varan eller tjänsten?
- Reglering och tillstånd – kan vi ställa om produktion utifrån befintliga tillstånd alternativt vilka nya tillstånd behövs?
- Kompetens – har vi personal med rätt kompetens/ kan vi omplacera personal?

Beredskapsvillkor: Kontinuitetshantering

Planera för att hantera störningar

Kontinuitetshantering nämns ofta i avtal, men är extra lämplig i beredskapsavtal eftersom det är viktigt att skapa kontinuitet i verksamheten så den kan bedrivas oavsett vilken **störning** verksamheten utsätts för.

Kontinuitetsplaner bör löpande uppdateras och utvecklas.

Aktiviteter i kontinuitetsplaner bör även övas.

Stöd i kontinuitetshantering

Information och stöd för att ta fram eller arbeta med din kontinuitetshantering hittar du på Myndigheten för civilt försvars webbplats www.mcf.se

Beredskapsvillkor: cirkulär försörjningsberedskap

Återvinn och återanvänd!

Cirkulär försörjningsberedskap: utred återanvändning och återvinning av kritiska produkter.

Praktiskt exempel:

Under covidpandemin utvecklades en process för att rengöra och återanvända bristvaran pipettspetsar.

Se film på www.mcf.se

Exempel på formulering

"Leverantören ska ha kapacitet att tvätta och återanvända 20 % av förbrukningsvara X ..."

Beredskapvillkor: lagerhållning

Lagra!

Lagerhållning kan handla om att ha ett väl tilltaget säkerhetslager av kritiska råvaror och produkter som omsätts.

Överväg decentralisering av lager för ökad redundans.

Exempel på formulering

"Leverantören ska inom tre år från avtalstecknande ha byggt upp ett omsättningslager för samtliga kritiska produkter som säkerställer normal produktion i tre månader."

Beredskapvillkor: Analysera kritiska flöden

Säkerställ flödet av varor och tjänster

Leverantören bör analysera kritiska flöden för de produkter som krävs för att uppfylla syftet med avtalet.

Detta arbete kan genomföras med stöd av den offentliga aktören.

Kritiska flöden – exempel:

Säg att syftet med avtalet är att ett teknikföretag (leverantören) ska kunna sälja just centrifuger till andra företag även vid **störningar**.

I detta fall behöver företaget göra en analys av de kritiska flödena för just sina centrifuger, men inte för övriga, kanske hundratals, produkter.

Beredskapvillkor: Alternativa underleverantörer

Sprid riskerna

Alternativa underleverantörer

För kritiska produkter bör leverantören använda flera olika underleverantörer som är

- geografiskt spridda
- använder skilda leveransvägar
- inte är beroende av enstaka produktionsanläggningar
- har egna robusta **försörjningsflöden** för sina kritiska produkter.

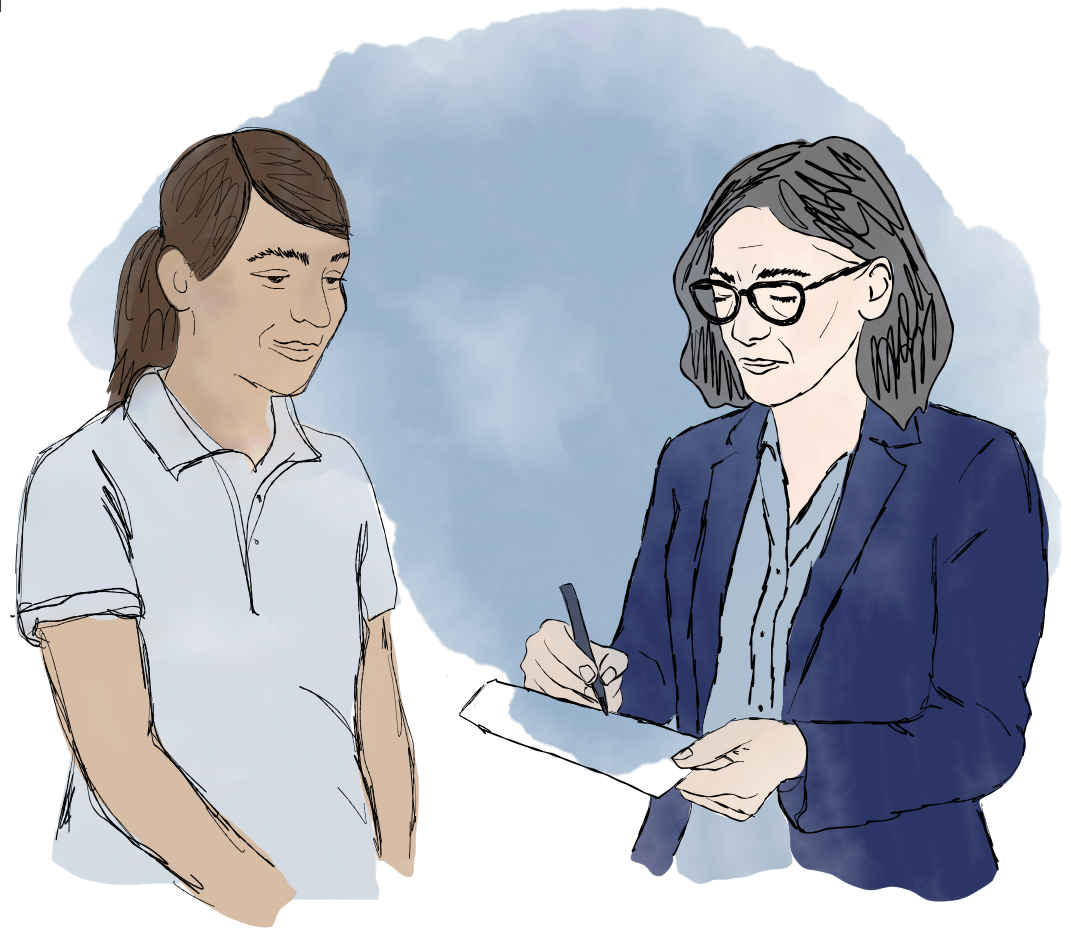
Exempel på formulering

"Leverantören ska inom två år från avtalstecknande teckna avtal med minst två olika underleverantörer för produkterna X, Y, Z. Dessa underleverantörer ska använda skilda leveransvägar till Sverige."

Så här använder du del D: Tillämpa avtalet

I den här delen får du praktiska checklistor som hjälper dig att använda avtalet i vardagen.

Checklistorna ger stöd och råd i hur ni samverkar, övar, uppdaterar analyser och inför **beredskapsåtgärder**.

Så följer du upp samverkan och övningar

Samverkan

- ✓ Boka in regelbundna möten.
- ✓ Gå igenom avtalade åtgärder varje gång ni ses.
- ✓ Följ upp kontaktvägar, rutiner och ansvar.
- ✓ Justera agenda, mötesfrekvens och deltagare vid behov.
- ✓ Dokumentera kort vad som beslutas eller ändras.

Övningar

- ✓ Genomför övningar enligt avtalet.
- ✓ Utveckla övningarnas upplägg, metodik och omfattning över tid.
- ✓ Bjud in den andra parten när det är relevant.
- ✓ Öva även **beredskapsåtgärder** som bara aktiveras vid särskilda händelser.
- ✓ Ta tillvara erfarenheter och använd dem i det fortsatta arbetet.

Så håller du planer och analyser uppdaterade

Kontinuitetshantering

- ✓ Uppdatera planer vid förändringar i verksamheten.
- ✓ Sätt fasta tidpunkter för regelbunden översyn av planer (t.ex. två gånger per år).
- ✓ Säkerställ att ni för dialog med varandra vid större ändringar.
- ✓ Analysera löpande om ny teknik eller nya produktionsmetoder kan användas för att förbättra försörjningsberedskapen. Det kan handla om att andra insatsvaror kan användas eller om nya produkter som uppfyller samma behov.

Så inför och följer du upp beredskapsåtgärder

Inför beredskapsåtgärder

- ✓ Inför åtgärder som saknas vid avtalstecknande.
- ✓ Ta fram tidplaner för när de ska vara på plats.
- ✓ Följ upp att införandet sker enligt tidplan.
- ✓ Rapportera status vid samverkansmöten.

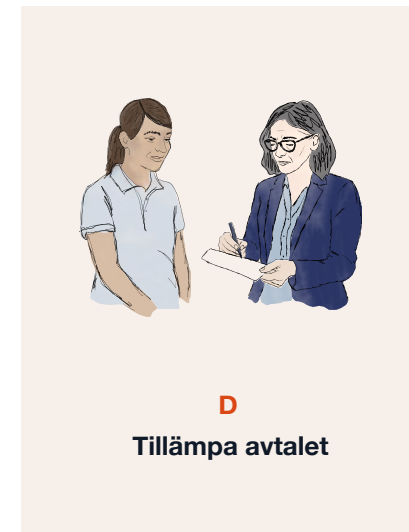
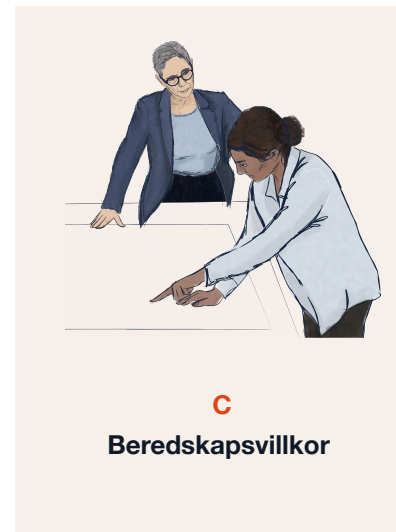
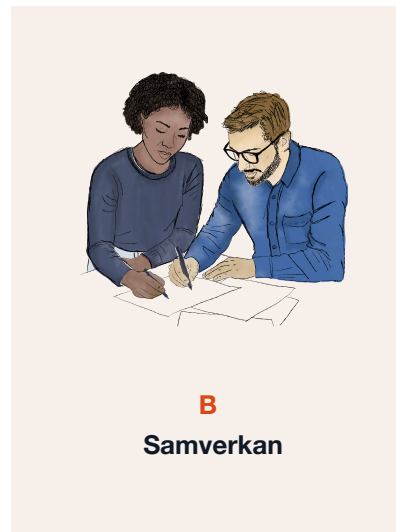
Löpande uppföljning

- ✓ Bedöm regelbundet om åtgärderna fortfarande behövs.
- ✓ Inför nya åtgärder om risker eller behov förändras.
- ✓ Avveckla åtgärder som inte längre är relevanta.
- ✓ Utgå från omvärldsbevakning, riskbedömningar och **försörjningsanalyser**.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis består det här exemplet av fyra viktiga delar som tillsammans reglerar samarbetet mellan den offentliga aktören och leverantören.

A. Syfte och omfattning – vad avtalet syftar till att reglera och vilka ramar som gäller för tillämpningen.

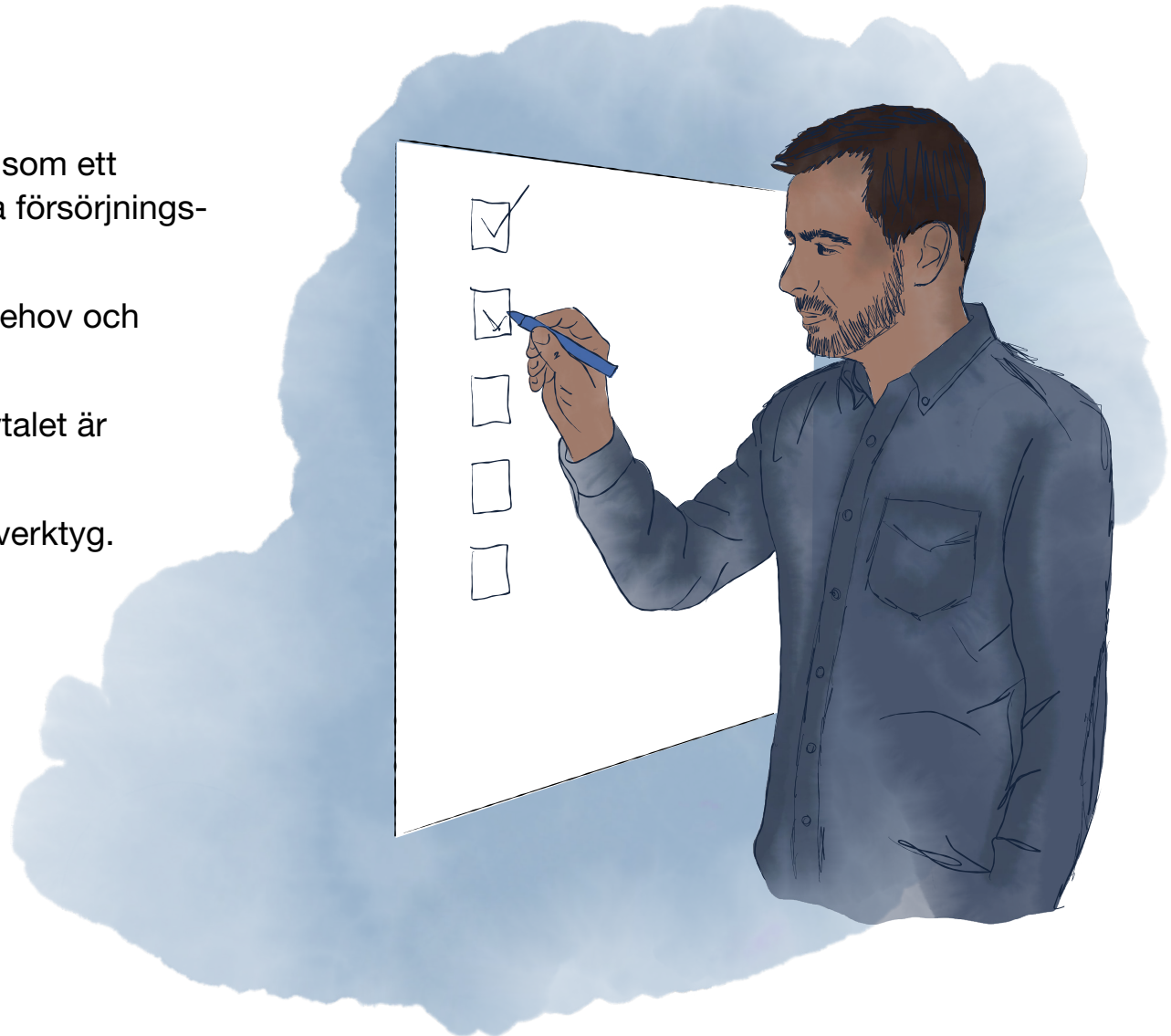
B. Samverkan – hur samverkan och uppföljning mellan parterna kan beskrivas i avtalet.

C. Beredskapsvillkor – du får exempel på hur olika villkor kan formuleras och när de kan aktiveras.

D. Tillämpa avtalet – beskriver aktiviteter som kan ske löpande efter att avtalet börjar gälla.

Att göra nu!

- Beakta denna avtalsmodell som ett möjligt verktyg för att stärka försörjningsberedskapen.
- Koppla avtalet till verkliga behov och scenarier.
- Säkerställ att beredskapsavtalet är förankrat i verksamheten.
- Se avtalet som ett levande verktyg.

KO Kompletterande information

Ordlista med förklaringar

Här finns definitioner och förklaringar av begrepp som kan förekomma i ersättningslösa beredskapsavtal eller i dess sammanhang.

Definition	Förklaring
Artikel 346 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF)	Artikel 346 i FEUF ger medlemsstater möjlighet att göra vissa undantag från EU:s upphandlingsregelverk för att skydda väsentliga nationella säkerhetsintressen. Undantag enligt artikel 346 i FEUF ska tillämpas restriktivt och en bedömning ska göras i varje enskilt fall. Läs mer hos Upphandlingsmyndigheten.
Beredskapsåtgärder	Kan till exempel beskriva åtgärder som säkerställer reservkapacitet eller backup för att minska risken för avbrott i leveranser eller tjänster. Beredskapsåtgärder är planerade och implementerade insatser som syftar till att säkerställa kontinuitet och tillförlitlighet i leveranser eller tjänster, genom att skapa överkapacitet eller alternativa lösningar vid störningar.
Extraordinär händelse	Har den innebörd som följer av lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Definition	Förklaring
Force majeure	Det finns inte någon enhetlig definition av begreppet. Enligt praxis och allmänna rättsregler brukar man avse händelser eller omständigheter som uppfyller samtliga av dessa tre villkor: • är utanför den drabbade partens kontroll • inte skäligen hade kunnat förutses eller förebyggas innan avtalet tecknades • medför ett oöverstigligt hinder för parten att fullfölja sina åtaganden helt eller delvis.
Fredstida krissituationer	Kan definieras i respektive avtal om så önskas eller så kan man använda definitionen som finns i förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.
Försörjningsanalys	Analys av behov, tillgång och övriga förutsättningar för kritiska produkter, vilken utmynnar i förslag på åtgärder. Försörjningsanalysen resulterar i ett beslutsunderlag för genomförande av åtgärder, vilka stärker försörjningsförmågan inom det produktområde som analyserats. (Från Nationell försörjningsanalys – modell och genomförande MSB2522).
Försörjningsflöde	De processer och aktiviteter som möjliggör leverans av varor och tjänster från ursprungspunkt till slutkund. Detta innefattar till exempel transporter, hantering av lager, förädling, paketering och distribution.
Störning	I detta material använder vi störning för att beteckna händelser som negativt påverkar, eller riskerar att påverka, parternas (framför allt leverantörens) möjlighet att uppfylla syftet med det ersättningslösa beredskapsavtalet. Det kan handla om omfattande nationella störningar såsom naturkatastrofer eller pandemier, men även om händelser som kanske bara påverkar leverantören såsom brand i en lokal, en cyberattack eller ett tekniskt fel.

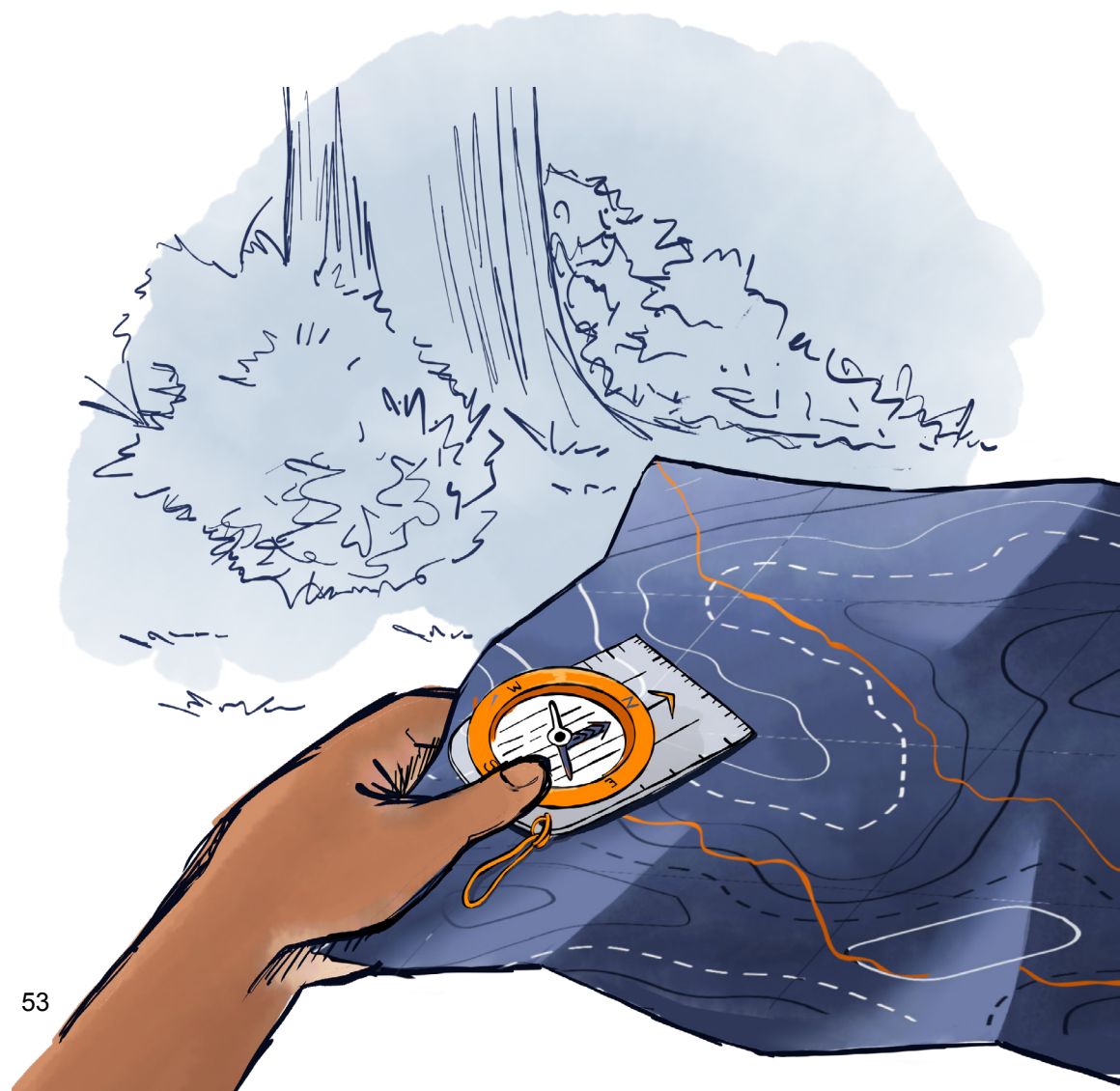
Medskick Beredskapsrapport

Syftet med en beredskapsrapport är att ge en uppdaterad bild sedan föregående samverkan.

Rapporten måste anpassas efter det ersättningslösa beredskapsavtalet. Vissa delar av avtalet kanske inte är på plats vid tecknande och då redovisas även införandet av dessa i beredskapsrapporten.

Vad som gäller beror framför allt på typ av offentlig aktör och vad syftet med avtalet är.

Många uppgifter i exemplet på beredskapsrapport är även sådant som bör diskuteras vid framtagande av avtalet och redovisas i avtalet.

Beredskapsrapport

Det här kan en beredskapsrapport från leverantör innehålla:

- Företagsfakta om ändrade ägarförhållanden och verksamhet.
- Allmänt om resurser och produktionsförmåga. Det kan vara eventuella förändringar som kan påverka verksamhet avseende till exempel:
 - tillgången till inventarier, förnödenheter, fordon och fastigheter
 - övriga anläggningar och utrustning för produktion
 - övriga åtgärder som finns planerade, exempelvis ombyggnation
 - produktionsförmåga och lagerhållning
 - underleverantörer
 - behov av el och elnät samt drivmedel
 - behov av bemanning

- Uppdaterad risk- och sårbarhetsanalys med fokus på sårbarheter i **försörjningsflöden**, med om möjligt en framåtblickande ansats från tre månader till ett år. Här bör ofta den offentliga aktören konsulteras.
- Faktorer som påverkar eller förändrar kommunikation och samverkan mellan parterna (t.ex. nya kontaktpersoner, forum eller kommunikationsmedel). Här bör den offentliga aktören konsulteras.
- Skydd och säkerhet, om eventuella ändringar i skydd och säkerhet för leverantören rörande t.ex. området, lokaler, larm.
- Eventuell annan planering som leverantören deltar i med offentlig aktör?
- Beskriv eventuella förändringar i övningsplanering och beskriv övningarna som genomförts sedan senast.
- Ange behov av kompletterande utbildning och stöd från offentlig aktör.
- Beskriv om **beredskapsåtgärderna** fortfarande uppfylls och status samt eventuella brister gentemot avtalet.

**Myndigheten
för civilt försvar**